

Studentský majáles v Praze, květen 1966
(Foto: Miloš Srdelář)

Studentské hnutí

Od první poloviny 60. let se v Československu začal postupně uvolňovat studentský život, razantně potlačený po únoru 1948. Aktivní studenti se soustředili kolem fakultních časopisů a výborů Československého svazu mládeže, na některých školách vznikaly výbory zcela nové a nezávislé (například na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vznikl spolek Kličoživ – Klika opozičních živilů). Jedním z projevů uvolnění se v polovině 60. let staly studentské majálesy, jimž v ulicích Prahy přihlížely statisíce lidí.

Již v roce 1966 se však státní i stranické vedení vrátilo k ostřejšímu kurzu. Jeho symbolem se staly dvě události: vyloučení studentských předáků Jiřího Müllera a Lubomíra Holečka ze studia na ČVUT a především tzv. strahovské události z října 1967. Po jednom z pravidelných výpadků elektřiny na strahovských kolejích se studenti vydali do ulic. Tam je však brutálně rozehnali příslušníci Veřejné bezpečnosti. Nepřiměřený zásah vzbudil velkou kontroverzi i ve vedení KSČ a stal se jedním z podnětů k diskusi o odvolání Antonína Novotného. Pro studenty samotné to znamenalo definitivní rozchod s prorežimním Československým svazem mládeže. Na jaře 1968 vznikaly na fakultách nezávislé akademické rady studentů a další organizace. Na celostátní úrovni byl založen Svaz vysokoškolského studentstva Čech a Moravy.

Studenti výrazně zasahovali i do celostátního dění. V březnu 1968 uspořádali veřejné mítinky mládeže, na nichž konfrontovali představitele reformního procesu s ostrou kritikou KSČ i s požadavkem vzniku opozičních stran. Mítinky navíc přenášel rozhlas, díky čemuž mohla radikální názory studentů slyšet i široká veřejnost. Po srpnové okupaci, a především pak na podzim 1968 byli studenti neaktivnější skupinou, která vzdorovala nastupující „normalizaci“. Ve dnech 18. až 21. listopadu zorganizovali na fakultách v celém Československu okupační stávku na podporu tzv. studentského desatera, v němž kladli vedení KSČ řadu požadavků. Žádný z nich se však nepodařilo prosadit, a nejen mezi studenty se tak na konci roku 1968 začaly šířit pocity beznaděje.

Lubomír Holeček (vlevo) a Jiří Müller museli po nedobrovolném ukončení studia nastoupit na vojnu. Na počátku roku 1968 byli z armády propuštěni (Zdroj: archiv Jiřího Müllera)

Studentský život se v druhé polovině 60. let soustředil především kolem studentských časopisů. Obálky časopisů Buchar a Ekonom (Zdroj: Libi Proházka)

Studentská manifestace na Staroměstském náměstí v Praze, 3. květen 1968 (Zdroj: Národní archiv)

Majáles v roce 1968 (Foto: Miloš Srdelář)

Budova Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze během listopadové stávky v roce 1968 (Zdroj: Národní archiv)

Reakce časopisu Student na tzv. moskevský protokol z 26. srpna 1968 (Zdroj: Libi Proházka)

Leták s body tzv. studentského desatera, které 11. listopadu 1968 schválil Svaz vysokoškolského studentstva Čech a Moravy (Zdroj: ABS)

Text Jiřího Müllera o studentském hnutí, který vyšel 19. dubna 1969 v časopise Elixír (Zdroj: ABS, Jáchym Peřinový)

Stávku vysokoškolskláků podporily také některé střední školy (Zdroj: Národní archiv)

Právnická fakulta UK ve stávce, listopad 1968 (Zdroj: Národní archiv)

Okupační stávka měla skončit 20. listopadu 1969. Kvůli dezinterpetracím ze strany politiků ji však studentů 24 hodin prodloužili (Zdroj: Národní archiv)